

Tarp Vokietijos ir Lietuvos gyvenanti rašytoja Jolita Zykutė: „Toks jausmas, kad esu visada pasiruošus grįžti“

„Šitas miestas toks didelis, tikrai nenorėčiau jame gyventi“, – pamanė Hamburge apsilankiusi lietuvė žurnalistė Jolita Zykutė. O gyvenimas susiklostė taip, kad po kelerių metų ji ne tik ten gyveno, bet ir sūpavo šiame mieste gimusį sūnų. Lietuvė juokauja, kad į Vokietiją taip niekada visiškai neišsikraustė, viena koja ji visada liko Lietuvoje. Ji ne tik dažnai keliauja į gimtąją šalį, bet ir moko lituanistinėse mokyklose, įsisuko į vietinės lietuvių bendruomenės veiklą bei sukūrusi begalę iniciatyvų kartu pabūti norintiems tautiečiams – virtualią lituanistinę mokyklą, šeimų klubą, lietuviškų knygų skaitymus vaikams ir knygų klubą suaugusiesiems. Hamburge gimė ir pirmoji grožinė Vokietijos lietuvės knyga, po kurios pasirodė dar šešios, visos lietuvių kalba.

Ana Vengrovskaja

PASAULIOLIETUVIS.LT

Nuo vadybininkės iki rašytojos

Jolitos kelias iki šešias grožines knygas (vieną iš jų – pseudonimu) išleidusios rašytojos buvo vingiuotas. Gimtajame Alytuje mergaitė perkurdavo brolių Grimmų pasakas ir pasakodavo jas darželio draugams, o kiek paaugusi svajojo tapti žurnaliste arba psichologe, tačiau pasidavė tuo metu vyravusiai madai būti vadybininkais ir įstojo į Kino ir televizijos vadybos studijas.

„O dabar kai pažiūriu – ir su žurnalistika turiu reikalų, ir su psichologija, rašiau žurnalui „Aš ir psichologija“, nes man tai tiesiog įdomu, ir aš galvoju, kad kai tau kas nors yra reikšminga, tai nesvarbu nei pinigai, nei prestižas, tu vis tiek tai darai ir jauti“, – sako Jolita.

Baigusi studijas pašnekovė dirbo galerijose meno vadybininke, o kiek vėliau ir žurnaliste įvairiose Lietuvos žiniasklaidos priemonėse.

Priimti sprendimą padėjo vedų astrologas

Dirbdamama meno vadybininke Jolita važiavo iš parodos Danijoje per Hamburgą, kuris jai pasirodė nejaukus ir per didelis, ji net prisimena pamaniusi, kad niekada nenorėtų ten gyventi.

„O po dviejų savaičių pagal vieną svetingumo programą tokiems dviem vokiečiams aprodžiau miestą, netyčia kritau vienam jų į akį, o paskui ir jis man. Visiškai neplanuotai. O jis buvo iš Hamburgo”, – juokiasi pašnekovė ir pabrėžia: – niekados neplanavau išvažiuoti iš Lietuvos, niekados.“

> *Kai Lietuva įstojo į ES ir prasidėjo masinė emigracija – visi išvažinėjo ir manęs klausė: taigi moki kalbą, ko neišvažiuoji? Aš atsakydavau: man Lietuvoj gerai. Mane tai net erzino. O jau tada, kai susipažinau su savo tuomet būsimu vyru, gal ir panorau pokyčių.*

Gerai anglų kalbą mokėjusi alytiškė studijų metais spėjo pakeliauti ir po keletą mėnesių pagyventi Danijoje, Švedijoje, Suomijoje, tad laikinas gyvenimas svečiose šalyse jai nebuvo naujiena.

„Kai Lietuva įstojo į ES ir prasidėjo masinė emigracija – visi išvažinėjo ir manęs klausė: taigi moki kalbą, ko neišvažiuoji? Aš atsakydavau: man Lietuvoj gerai. Mane tai net erzino. O jau tada, kai susipažinau su savo tuomet būsimu vyru, gal ir panorau pokyčių. Pasibaigė vienas gyvenimo etapas, supratau, kad nebenoriu

būti galerininkė, meno vadybininkė – tas siūlas nutrūko. Dabar turbūt nesiryžčiau važiuoti į kitą šalį.

Prieš tai nuėjau pas vedų astrologą. Norėjau žinoti, ar čia tikrai tas, teisingas vyras, nes niekada gyvenime negalvojau, kad susituoksiu. Ir jis man pasakė, kad dabar mano yra tokios žvaigždės, kur viskas virs netikėtai kūlverstiais gyvenime, padarysiu tai, kuo netikiu. Pažiūrėjau skeptiškai – nesąmonė. Bet paskui pamačiau, kad tikrai, vieni santykiai sugriuvo, viskas pasikeitė. Manau, kad tiesiog buvo toks etapas, kurio reikėjo“, – persikėlimo į Vokietiją priešistorę pasakoja pašnekovė.

J. Zykutės knyga (dešinėje) ir iš jaunosios skaitytojos gautas piešinys su perpieštu viršeliu. Asmeninio archyvo nuotr.

Priimti sprendimą išvažiuoti iš mylimos Lietuvos tautietei nebuvo sunku ir dėl to, kad ji leidosi veikiau ne į naują šalį, o į naujus santykius.

„Važiavau ne į kitą šalį, bet pas mylimą žmogų, matyt, smegenys buvo paveiktos hormonų ir visai kitaip visą tą situaciją vertinau“, – mąsto rašytoja.

Iki šiol neturi spintų

2011 m. į Vokietiją atsikrausčiusi lietuvė sako, kad naujosios technologijos emigraciją daro kur kas lengvesnę nei prieš 20 ar 30 metų. Per įvairias programėles gali kad ir kasdien bendrauti su artimaisiais ir draugais mieliausia

kalba – lietuvių.

„Pasaulis dabar yra visiškai kitoks ir išvažiavimas bei grįžimas yra visiškai kitokie“, – priduria lietuvė.

> *Man įdomu, kad iki šiol neturiu spintų namuose. Juose visur yra atviros lentynos. Kai vaikui buvo šešeri, su vyru išsiskyrėme, bet likau Hamburge, nes noriu, kad su tėvu liktų ryšys. Visgi neįsigijau daug baldų, tik būtinus. Toks jausmas, kad esu visada pasiruošus grįžti.*

Jolita pastebi, kad iki galo iš Lietuvos ji niekada neišvažiavo – ir toliau tęsė bendradarbiavimą su Lietuvos žiniasklaida, o svečioje šalyje visiškai neįsikūrė net ir buitiniu požiūriu.

„Man įdomu, kad iki šiol neturiu spintų namuose. Juose visur yra atviros lentynos. Kai vaikui buvo šešeri, su vyru išsiskyrėme, bet likau Hamburge, nes noriu, kad su tėvu liktų ryšys. Visgi neįsigijau daug baldų, tik būtinus. Toks jausmas, kad esu visada pasiruošus grįžti“, – svarsto rašytoja.

Pašnekovė pripažįsta, kad atvykus į svečią šalį jos gyvenimas stipriai pasikeitė – Lietuvoje ji buvo darboholikė, o atvykus į Vokietija ir po metų gimus sūnui darbo tempas sulėtėjo ir pagrindiniu „projeku“ tapo vaikas.

Sūnus įkvėpė parašyti pirmąją knygą

Vis dėlto gyvenimo tempas sulėtėjo neilgam.

„Jau netvėriau be tos veiklos ir ranka parašiau pirmąją savo vaikišką istoriją. Užrašiau tą istoriją į tokį albumą, padėjau į lentyną ir pamiršau. Praėjo 3–4 metai, siurbiau grindis ir stuktelėjau į tą lentyną – ji suvirpėjo ir albumas vos nenukrito man ant galvos. Pagalvojau, kad reikia suarchyvuoti, pradėjau užrašinėti tą istoriją ir ji tapo visiškai kitokia“, – apie atsitiktinę knygos pradžią pasakoja J. Zykutė.

Ši vaikiška istorija tapo pirmosios rašytojos knygos pagrindu.

„Sūnus buvo inspiracija, nes jis buvo labai garsus kūdikis. Nebuvo iš tų, kurie daug verkia, bet tiesiog garsus. Kai žaisdavo žaidimų aikštelėje ir buvo tyla – jau eidavau žiūrėti, kas nutiko. Iš pradžių man tai kėlė stresą. Aš tokia drovi, kaip mes čia taip garsiai, reikia tyliau. O paskui pagalvojau: o kas būtų, jei mano vaikas

būtų labai tylus? Ir man kilo idėja apie tokį tyliakalbį berniuką, kuris kalba pašnibždomis. Tada ranka užrašiau tą istoriją, o kai ją perrašinėjau į kompiuterį, iš to tyliakalbio berniuko liko vienas puslapis, o istorija tapo apie karalaitę“, – knygos rašymo užkulisius atskleidžia autorė.

Ilonos Skujaitės ir Jolitos Zykutės (dešinėje) knygų pristatymas Hamburge. Asmeninio archyvo nuotr.

Jolita iki šiol yra išleidusi keturias knygas vaikams ir tris suaugusiesiems (vieną iš jų – „Karaliai myli kitaip“ – pseudonimu), taip pat yra dalykinės knygos apie ekologiją bendraautorė. Grožiniuose jos kūriniuose (penkiuose iš jų) vyrauja pasakiška karalių tema. Jolita pasakoja, kad vaikams norėjo pristatyti kitokią, mąstančią, aktyvią karalaitę, o ne rožinę princesę, dažniausiai vaizduojamą knygose vaikams. O knygose suaugusiesiems rašytoją domina žmogaus atsakomybės tema.

„Senovėje karalius buvo tas, kuris globoja savo žmones, kuris atsako už savo žemes. Iš vienos pusės tai yra pasakiškas pasaulis, iš kitos – rimtos asmeninės

atsakomybės temos. Pažiūrėkime į du mano romanus – juose yra karaliai, valdovai, bet jie rūpinasi ne savo asmenine gerove, o galvoja apie savo šalies žmones. Ko gero, aš kalbu apie lyderius. Sakoma, kad dabar pasaulyje yra krizė, nes nėra lyderių – politikoj ar moksle. Mano vidinė romantikė ilgisi tikrųjų vertybių, tikrojo žmogiškumo ir konstruoja nerealų, išgalvotą pasaulį“, – pasakoja rašytoja.

> *Man atrodo, gyvenime galima tenkintis mažesniu, bet daryti, ką nori… Kažkada draugė vokietė paklausė: Jolita, kiek dar užsiimsi rašymu – darbu, kurio valandinis tarifas yra toks menkas, ir kada pradėsi normaliai dirbti?*

Jolita pripažįsta, kad rašymas lietuviškai tikrai nėra pelningiausiais užsiėmimas.

„Man atrodo, gyvenime galima tenkintis mažesniu, bet daryti, ką nori… Kažkada draugė vokietė paklausė: Jolita, kiek dar užsiimsi rašymu – darbu, kurio valandinis tarifas yra toks menkas, ir kada pradėsi normaliai dirbti? Ir aš galvoju: jei turėčiau gyvenimą tokį *biurgerišką*, dirbčiau, uždirbčiau krūvą pinigų, kur aš juos dėčiau? Atostogų nemėgstu važinėti, brangūs drabužiai, mašinos man irgi neįdomu. Išeina taip, kad pasirenku tą tokią menininkišką poziciją“, – atvirauja J. Zykutė.

Oro uoste prasidėjusi lituanistinė kelionė

Jaunystėje daug keliavusi Jolita atskleidžia, kad dabar atostogos kitose šalyse jos nedomina, o bene vienintelė kelionių kryptis yra Lietuva. Vienos tokios viešnagės metu ji oro uoste susipažino su Hamburge gyvenančia lietuvių šeima, iš jos sužinojo apie vietinę lituanistinę mokyklą ir tai tapo nauja aktyvios lietuvės iniciatyvų pradžia.

„Atėjome į lituanistinę mokyklą iš pradžių kaip mokiniai, o paskui tapau mokytoja. Dirbau Hamburgo lituanistinėje mokykloje „Abėcėlė“, vėliau tapau mokyklos koordinatore ir ten prasidėjo lietuviška veikla. Iš pradžių laikiausi nuošalėje nuo bendruomenės, matyt, man to nereikėjo. Žinau daug istorijų, kad, atsiradus vaikams, pradedi galvoti, kaip jiems suorganizuosi palankią situaciją lietuvybės išlaikymui“, – pasakoja pašnekovė.

Vėliau gimė ir kitos lietuviškos iniciatyvos – Jolita įkūrė lituanistinę mokyklą „Lobis“, kurios veiklą netrukus žada atnaujinti, šeimų klubą, organizavo virtualius susitikimus „Skaityk lietuviškai“ suaugusiesiems ir „Skaityk vaikams lietuviškai“ mažiesiems, dvejus metus rūpinosi Vokietijos lietuvių bendruomenės žurnalo

„Informacijos“ leidyba.

Šeimų klubo „Labas“ išvyka į Reinbeką 2023 m. gegužę Motinos dienos proga. Asmeninio archyvo nuotr.

Dauguma jų vyksta nuotoliniu būdu, kad būtų prieinami didesnei daliai žmonių.

> *Galima ir vokiškai kalbėti, galima ir kitomis pasaulio kalbomis kalbėtis, bet lietuvių kalba yra kažkokia stebuklinga*

„Man įdomu sukurti terpę, kur žmonės kalbėtų apie lietuviškas knygas. Išeina nuoširdūs pabuvimai. Tas klubas atlieka lietuvių bendruomenės funkciją. Kodėl žmonės eina į lietuvių bendruomenės susibūrimus? Man atrodo, kad jie ateina patenkinti savo emocinio poreikio bendrauti, ieško bendrystės jausmo. Kai atsiveri, nuoširdžiai kalbiesi – susijungi, susikuria bendrumas, pamaitini savo sielą. Tai teikia naudą lietuvybei, lietuvių kalbai, tavo širdžiai. Galima ir vokiškai kalbėti, galima ir kitomis pasaulio kalbomis kalbėtis, bet lietuvių kalba yra kažkokia stebuklinga“, – pastebėjimais dalijasi rašytoja.

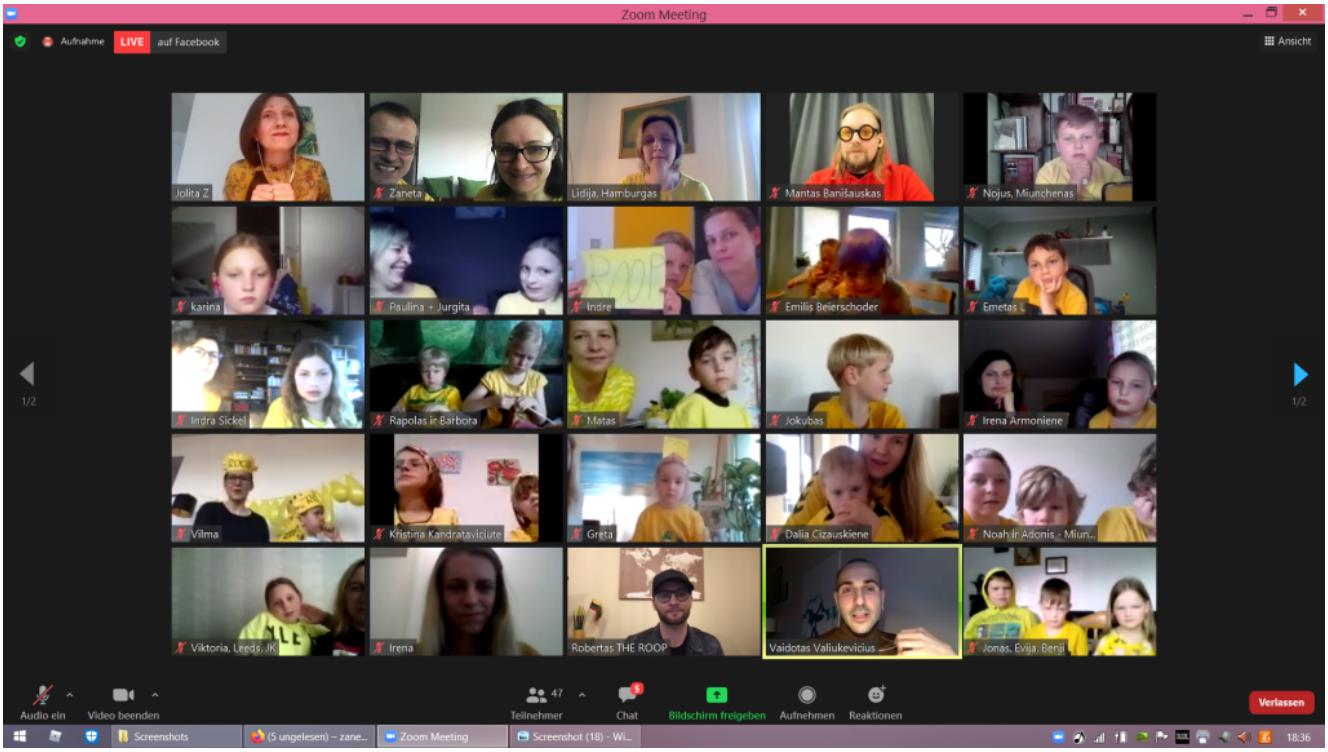

J. Zykutės ir Hamburgo mokyklos „Abėcėlė“ organizuotas susitikimas su grupe „The Roop“. Asmeninio archyvo nuotr.

Buvęs vyras pasakė lemtingą sakinį

Jolitos lituanistinės iniciatyvos vaikams gimsta analizuojant ir vienuolikmečio sūnaus Jorio poreikius.

„Skaityk vaikams lietuviškai“ atsirado tam, kad mano vaikas klausytų. Kad kalba būtų ne buitinio lygmens, reikia knyginės kalbos, nes ten žodžiai kitokie, turtinantys“, – sako pašnekovė.

> *Jis pasakė tokį lemtingą sakinį: „Lietuva yra tokia maža, jūsų tiek nedaug.“ Ir tai man buvo tokia motyvacija.*

Ji džiaugiasi, kad sūnus puikiai kalba lietuviškai – tam prireikė mamos užsispyrimo, o didelį postūmį davė buvusio sutuoktinio ištarta frazė.

„Mano tuometinis vyras sakė: ar tikrai nori, kad Joris kalbėtų lietuviškai, juk gerai moki angliškai, gal geriau kalbėk angliškai, kad jis išmoktų anglų nuo gimimo. Jis pasakė tokį lemtingą sakinį: „Lietuva yra tokia maža, jūsų tiek nedaug.“ Ir tai man buvo tokia motyvacija. Jis net neįtarė, bet lyg paspaudė mygtuką ir nuo mažens su Joriu kalbėjau lietuviškai, tai yra toks darbas – kalbi su vyru vokiškai, tada išverti. Toks užsispyrimas labai keistas – dabar esu arši, o anksčiau buvau kuklutė ir tylutė. Ir galvoju: iš kur ta mergaitė, ta jauna moteris turi tiek daug užsispyrimo. Gal todėl esu tokia, kad aš nuo Alytaus“, – mąsto tautietė.

2024 m. Joninių šventėje Renhofo pilyje su kitais Vokietijoje gyvenančiais lietuvių rašytojais (J. Zykutė – centre). Asmeninio archyvo nuotr.

Nemažai užsienyje gyvenančių tėvų susiduria su sunkumais mokydami lietuviškai

svečioje šalyje gimusias atžalas. Jolita mano, kad jos sėkmės paslaptis yra vidinis nusiteikimas ir užsispyrimas, o jai pačiai lietuvių kalba suteikia didelę stiprybę.

Kai grįžęs iš mokyklos sūnus prabildavo vokiškai, Jolita su juo kalbėdavo be užuolankų.

„Atviru tekstu sakydavau: man lietuvių kalba yra svarbu ir aš noriu, kad tu gerai kalbėtum lietuviškai. Jei gerai kalbėsi, bus naudos – su seneliais susikalbėsi, nuvažiavęs į Lietuvą viską suprasi – kad ir tai, kad ledai yra su šokoladu, o ne su razinom. Kartais aš tau būsiu nepatogi mama ir tu gali pykti, bet bus taip, kaip pasakysiu“, – pokalbius su sūnumi prisimena alytiškė.

Gyvenimas tarp dviejų pasaulių

J. Zykutė prisideda ir prie Pasaulio Lietuvių Bendruomenės veiklos. Ji pasakoja esanti maloniai nustebinta, kad skirtingose pasaulio kraštuose gyvenantys žmonės, kuriuos, atrodytų, jungia tik lietuvių kalba, per trumpą laiką tampa labai artimi.

„Džiaugiuosi, kai sutinku žmonių ir jaučiuosi kaip su giminėmis. Kažkas artimas tavo širdžiai gyvena Italijoje, kitam Vokietijos krašte, Ispanijoj. Su jais susitinki ir jauti tokį ryšį. Tai yra magiškas tinklas, kuris sujungia žmonių širdis, ir nors pasimatai labai retai, bet ryšys egzistuoja. Ir galvoji: kur yra paslaptis – ar tai lietuvių kalba, ar Lietuva, ar bendros vertybės, bet tai egzistuoja. Ir motyvuoja daryti bendrus dalykus.

Pavyzdžiui, susipažinau su ansambliu iš Norvegijos „Šeimyna“ – susitinki ir galvoji, kaip galima pamilti žmones per tokį trumpą laiką, taip giliai ir taip nuoširdžiai. Stebuklas“, – džiaugiasi Jolita.

> *Jaučiu tam tikrą baimę: kaip gali pasižadėti, kad nuvažiuosi į kitą šalį, ten persikraustysi? Aš iki galo ir nepasirašiau Vokietijai. Esu ir ten, ir ten – saugioj zonoj.*

Gyventi tarp Vokietijos ir Lietuvos Jolita įprato, nors pripažįsta, kad tai ne visada lengva.

„Galvoju, kad yra sunku, bet kas sakė, kad gyvenime turi būti lengva? Jaučiu tam tikrą baimę: kaip gali pasižadėti, kad nuvažiuosi į kitą šalį, ten persikraustysi? Aš

iki galo ir *nepasirašiau* Vokietijai. Esu ir ten, ir ten – saugioj zonoj.

Prieš tai pakeliavau po pasaulį ir dėl to suprantu, kad Vokietijoj yra labai gražių dalykų ir Hamburgas labai puikus, bet Lietuva ir lietuvių kalba yra šauniau. Vakar važiavau po Alytų ir galvojau „koks gražus“… Dabar žmonės sakys: tai jei mylėjai Lietuvą, kodėl išvažiavai? O kodėl žmonės išvažiuoja? Ne todėl, kad nemyli, o dėl visai kitų priežasčių. Ir kartais būdami ten, ne Lietuvoje, jie daro dėl Lietuvos daug daugiau ir yra didesni patriotai“, – apibendrina lietuvė.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.